22.5.2026

[Kela 9001/2026]
Julkinen

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Viite: työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijalausuntopyyntö (kuulemistilaisuus keskiviikkona 27.5.2026 klo 11.30)

Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä (HE 64/2026) työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamista koskevaksi lainsäädännöksi (ns. joustomalli)

Kela kunnioittaen lausuu asiasta seuraavaa:

Kela kannattaa ehdotettua mallia työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamiseksi. Malli korvaa nykyisen lepäämislain ja on asiakkaan näkökulmasta nykyistä kannustavampi sekä toimeenpanon kannalta selkeämpi. Kela pitää erityisen kannatettavana kuukausittain automaattisesti tehtävää yhteensovitusratkaisua ja kerran vuodessa annettavaa päätöstä. Kela kiinnittää huomiota seuraaviin kohtiin: ulkomaisten tulojen manuaalikäsittely edellyttää erillistä toimeenpanon resursointia ja voimaantuloaikataulu 1.1.2028 on Kelan järjestelmämuutosten kannalta toteutettavissa edellyttäen, ettei asian valmisteluaikataulu viivästy.

Esityksessä ehdotetaan uutta mallia eläkkeen ja työansioiden yhteensovittamiseen. Uusi malli korvaisi nykyisen eläkkeen lepäämismallin ja sen olisi tarkoitus tulla voimaan vuoden 2028 alusta lukien. Joustomalli mahdollistaisi työkyvyttömyyseläkkeen saajille eläkkeen rinnalla joustavan työskentelyn siten, että laissa säädetyt ansaintarajat voisivat kalenterivuoden aikana joinakin kuukausina ylittyä tietyllä määrällä ilman että ansiot vaikuttavat henkilölle maksettavan eläkkeen määrään. Malli koskisi sekä kansaneläkelain että työeläkelakien perusteella myönnettyjä työkyvyttömyyseläkkeitä ja työkyvyttömyyden perusteella myönnettyä takuueläkettä. Ehdotuksen mukaan myös ulkomainen ansiotulo voitaisiin ottaa huomioon.

Mallissa Kelan eläkkeitä saavalla henkilöllä on täyden takuueläkkeen määrän suuruinen suojaosa ja tämän lisäksi kalenterivuodelle käytössä oleva joustosumma, jonka määrä on

kaksi kertaa suojaosa eli kaksi kertaa täyden takuueläkkeen määrä. Työansioiden ylittäessä suojaosan ja kalenterivuodelle säädetyn jouston määrän, ylite vähennetään tulevasta eläkkeestä (ensisijaisesti työkyvyttömyyseläkkeestä ja toissijaisesti takuueläkkeestä). Vähennys tullaan tekemään ylityskuukautta seuraavan toisen kuukauden eläkkeestä. Jos ylitykset jatkuvat yhdenjaksoisena 12 kalenterikuukauden ajan, Kelan maksama kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke ja takuueläke lakkautetaan. Työeläkelakien mukainen täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu vastaavassa tilanteessa osatyökyvyttömyyseläkkeeksi. Ehdotuksen mukaan EU-asetuksen yhteensovittamissäännöksiä ei sovellettaisi Kelan maksamiin EU-asetuksen mukaisiin vähimmäiseläkkeisiin, vaan yhteensovitus tehtäisiin kansallisen lain mukaisesti myös silloin, jos työansio otettaisiin huomioon myös toisen EU-asetuksia soveltavan maan työkyvyttömyyseläkkeessä. Kela kannattaa kansallisen lain mukaisen yhteensovituksen soveltamista myös näissä tilanteissa. Ratkaisu on toimeenpanon kannalta yksiselitteinen.

Kuukausittainen yhteensovitus tehdään automaattisesti tulo- ja eläkerekisteritietojen avulla perusteella. Asiakas saa OmaKelan kautta tiedon kuukausittaisesta ratkaisusta ja maksettavan eläkkeen määrästä. Ulkomaan tulojen osalta yhteensovitus tullaan tekemään kuitenkin ainakin osittain manuaalisesti, sillä näitä tuloja ei ole mahdollista saada tulorekisteristä. Manuaalikäsittely koskee verrattain pientä asiakasryhmää, mutta edellyttää erillistä suunnittelua. Kela kiinnittää huomiota siihen, että ulkomaisia tuloja koskevat ratkaisut voivat valmistua hitaammin kuin pelkkiin kotimaisiin tuloihin perustuvat ratkaisut. Päätös yhteensovituksista annetaan vähintään kerran vuodessa ja tietyissä tilanteissa, mm. ansioiden korjauksista, joissa muutos vaikuttaa maksettavan eläkkeen määrään, päätös annetaan kuitenkin heti. Mallin toimeenpanon kannalta kuukausittain automaattisesti tehtävä ratkaisu ja kerran vuodessa annettava päätös ovat erittäin kannatettava ratkaisu.

Työansion käsite on laissa määritelty tarkasti, joka helpottaa mallin toimeenpanoa ja on tärkeää erityisesti siksi, että kuukausittaiset ratkaisut ja vuosipäätös on tarkoitus tehdä automaattisesti.

Joustomalli mahdollistaisi henkilön työskentelyn jäljellä olevan työkykynsä rajoissa. Joustomallin avulla henkilö voisi kokeilla työskentelyä eläkkeen rinnalla tai paluuta työhön. Asiakasnäkökulmasta uusi malli on kannustavampi, koska eläkkeen maksua ei keskeytetä kokonaan, vaan vain suojaosan ja jouston ylittävä osuus peritään takaisin.

Julkinen

Työttömyysturvalain 3 luvun 3 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työkyvyttömän henkilön määritelmän katsottaisiin kattavan myös tilanteet, joissa henkilölle myönnetty työkyvyttömyyseläke tai takuueläke maksetaan vähennettynä työansioiden ja eläkkeen yhteensovituksen vuoksi. Vähennys voi tarkoitetuissa tilanteissa tarkoittaa myös sitä, että eläke vähenee nollaan eli sitä ei jää lainkaan maksettavaksi. Myös näissä tilanteissa henkilö katsottaisiin työkyvyttömäksi, eikä hänellä olisi oikeutta työttömyysetuuteen. Kela pitää ehdotusta johdonmukaisena ja selkeänä niin hakijoille kuin toimeenpanijoille. Satunnaiset eläkkeen suojaosan ylitykset eivät vaikuttaisi oikeuteen saada ansiopäivärahaa tai yleistukea. Eläkkeen estävä vaikutus muuttuisi vähentäväksi vasta siinä vaiheessa, kun täysi työeläkelakien mukainen työkyvyttömyyseläke muuttuu osatyökyvyttömyyseläkkeeksi yhdenjaksoisen 12 kalenterikuukauden suojaosan ylityksen jälkeen.

Työttömyysturvalain 4 lukuun ehdotetaan uutta 7 a §:ää, jonka mukaan osatyökyvyttömyyseläke vähennettäisiin työttömyysetuudesta ottamatta huomioon eläkkeen ja työansioiden yhteensovitusta. Yleistukilain 15 §:ään ehdotetun viittauksen myötä säännöstä sovellettaisiin myös yleistukeen. Kela kannattaa ehdotusta, koska se ehkäisee tarvetta korjata maksetun sovitellun etuuden määrää takautuvasti. Kela voisi vähentää osatyökyvyttömyyseläkkeen yleistuesta automaattisesti, kun vähennettävänä määränä voitaisiin pitää eläkepäätöksen mukaista täyttä osatyökyvyttömyyseläkkeen määrää.

Etuuksien tarkoituksenmukaisen toimeenpanon varmistamiseksi Kela kannattaa vastaavasti esitysluonnoksessa sairausvakuutuslakiin ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutus- ja kuntoutusrahaetuuksista annettuun lakiin esitettyjä täsmennyksiä, joiden mukaan niissä tilanteissa, kun osatyökyvyttömyyseläke vähennetään sairaus- ja vanhempainpäivärahasta ja Kelan kuntoutusrahasta, vähennettäväksi tulisi se osatyökyvyttömyyseläkkeen määrä, johon ei ole tehty eläkkeen ja työansioiden yhteensovitusta. Lisäksi Kela kannattaa eläkkeensaajan kuntoutusrahan määräytymisperusteisiin esitettyjä täsmennyksiä, jotka varmistaisivat, ettei työansioiden yhteensovitus vaikuttaisi eläkkeensaajan kuntoutusrahan määrään.

Joustomalli on täysin uusi malli työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamiseen, joten Kela tulee tiedottamaan muutoksesta ja sen vaikutuksista työkyvyttömyyseläkkeen saajiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Lisäksi asiakkaalla on mallin voimassaollessa mahdollisuus seurata työansioitaan, kalenterivuosikohtaisen jouston määrää ja kuu-

kausittaisia ratkaisuja OmaKelan kautta. Tiedottaminen suunnitellaan siten, että se tavoittaa myös ne asiakkaat, joilla ei ole säännöllistä asiointia Kelan kanssa, ja että viestinnässä korostetaan mallin tarjoamia mahdollisuuksia kokeilla työtä eläkkeen rinnalla.

Kela on ollut mukana valmistelemassa nyt ehdotettavaa mallia työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamiseen. Valmistelussa on otettu huomioon Kelan esittämiä näkökohtia malliin toimeenpanon näkökulmasta. Lain olisi määrä tulla voimaan vuoden 2028 alusta. Näin ollen Kelalla on mahdollisuus valmistautua tarvittaviin järjestelmämuutoksiin ajoissa. Järjestelmämuutosten lisäksi uusi malli aiheuttaa ennen lain voimaantuloa uusien käsittelyprosessien suunnittelutyötä, uusien ohjeiden ja uusien päätöstekstien laatimista sekä henkilöstön kouluttamista. Voimaantulo 1.1.2028 antaa Kelalle riittävän valmistautumisajan edellyttäen, että lain valmistelu etenee suunnitellusti. Aikataulun siirtyminen tästä eteenpäin vaarantaa järjestelmämuutosten ja muun toimeenpanon vaatiman työn valmistumisen ajoissa. Kela pitää tärkeänä, että voimaantuloajankohtaa ei muuteta ilman, että toimeenpanon valmius varmistetaan erikseen.

Joustomallin asiakaskannustavuus on nykyistä lepäämismallia korkeampi, koska eläkkeen maksu ei keskeydy kokonaan satunnaisten ansiorajan ylitysten yhteydessä. Tämä alentaa työn kokeilemisen kynnystä niillä työkyvyttömyyseläkkeen saajilla, joilla on osittaista työkykyä jäljellä. Nykyisen lepäämislain käyttö on jäänyt suhteellisen vähäiseksi, mikä viittaa tarpeeseen tarjota joustavampia työn ja eläkkeen yhdistämisen muotoja.

Kela pitää tärkeänä, että uuden mallin vaikutuksia seurataan järjestelmällisesti sekä Kelan että työeläkelaitosten rekisteritietojen avulla. Vaikutusten arvioinnissa tulisi tarkastella vähintään seuraavia näkökulmia: työn kokeiluun ryhtyneiden työkyvyttömyyseläkeläisten määrä, joustosumman ylittävien tapausten yleisyys ja kesto, eläkkeen lakkautukseen tai osatyökyvyttömyyseläkkeeksi muuttumiseen johtaneet polut sekä asiakkaiden kokemus mallin ymmärrettävyydestä. Kela ehdottaa, että ensimmäinen kattava vaikutusarvio lain voimaantulon jälkeen suunnitellaan toteutettavaksi jo hyvissä ajoin ja että arvioinnin perusteella ryhdytään tarvittaessa lainsäädännöllisiin tai toimeenpanon korjaustoimiin.

Julkinen

Kelan etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikkö

Pasi Pajula

Osaamiskeskuksen päällikkö

Milla Kaitola

Etuuspäällikkö